

ADDYSGU RVE GYDA PWRPAS:

Addysgegau ar gyfer yr Ystafell Ddosbarth

CANOLFAN GENEDLAETHOL
ADDYSG GREFYDDOL CYMRU
NATIONAL CENTRE OF
RELIGIOUS EDUCATION FOR WALES

Canolfan Genedlaethol Addysg
Grefyddol Cymru

PRIFYSGOL
BANGOR
UNIVERSITY

1. Adeiladaeth

Eglurhad:

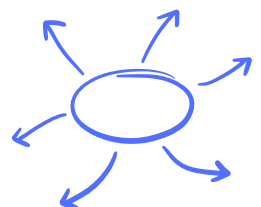
Mae adeiladaeth (Constructivism) yn pwysleisio bod dysgwyr yn adeiladu eu dealltwriaeth eu hunain yn weithredol yn hytrach na llyncu ffeithiau'n oddefol. Mae dysgwyr yn dod â'u profiadau eu hunain, eu cefndir diwylliannol, a'u bydolgwg i'r ystafell ddosbarth, ac ni fydd gwybodaeth newydd yn ystyrlon ond pan fydd yn cysylltu â'r hyn y maent eisoes yn ei wybod. Mewn Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg (CGM), mae hyn yn golygu na ddylai athrawon yn unig "gyflwyno" gwybodaeth am grefydd a chred, ond dylent greu cyfleoedd i ddisgyblion archwilio, holi, a chysylltu dysgu â'u bywydau eu hunain. Mae adeiladaeth hefyd yn cydnabod bod dealltwriaeth dysgwyr yn datblygu dros amser, gan ddod yn fwy soffistigedig wrth iddynt gyfarfod safbwyntiau newydd.

Goblygiadau AGCh:

- Dechreuwch gyda gwybodaeth a rhagdybiaethau blaenorol y dysgwyr.
- Defnyddiwch weithgareddau sy'n gofyn am fyfyrrio, cwestiynu a chreu ystyr.
- Anogwch ddeialog rhwng cyfoedion fel bod dysgwyr yn profi eu syniadau yn erbyn eraill.

Tasgau Enghreifftiol:

- **Mapio Cysyniadau:** Ar ddechrau testun am "fywyd ar ôl marwolaeth," mae dysgwyr yn mapio beth maent yn meddwl sy'n digwydd ar ôl marwolaeth. Ar ôl astudio, ailystyried ac ehangu'r mapiau i ddangos twf yn eu dealltwriaeth.
- **Blwch Symbol Personol:** Mae dysgwyr yn dod ag eitem bersonol sy'n cynrychioli eu gwerthoedd, ac yna'n cysylltu hyn â symbolau a ddefnyddir mewn traddodiadau crefyddol.
- **Meddwl-Pâr-Rannu:** Gyda datganiad fel "Mae crefydd yn bennaf am reolau," mae dysgwyr yn myfyrio'n unigol, yn rhannu gyda phartner, ac yna'n dadlau fel dosbarth.
- **Dyddiaduron Myfyriol:** Cofnodion byr wythnosol ar sut mae'r gwersi'n cysylltu â'u bydolgwg.

2. Dysgu Profiadol

Eglurhad:

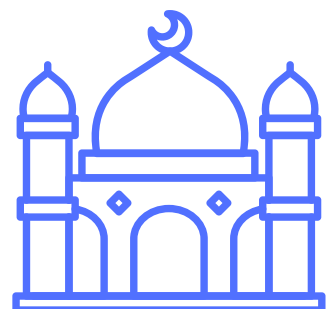
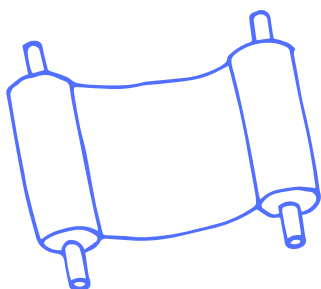
Mae Dysgu Profiadol yn seiliedig ar yr ystyriaeth bod dysgwyr yn dysgu orau trwy brofiad uniongyrchol. Mae cylch dysgu Kolb (profiad → adlewyrchu → damcaniaeth → cymhwysiad) yn pwysleisio bod angen strwythuro profiadau gyda chyfleoedd i adlewyrchu a defnyddio'r mewnwelediadau. Mewn CGM, gallai hyn gynnwys ymweld â lleoedd addoli, efelychu defodau, neu ddod ar draws arteffactau. Mae'r ymgysylltiad emosiynol a synhwyraidd yn helpu dysgwyr i symud y tu hwnt i syniadau cysynyddol ac i ddatblygu empathi a dealltwriaeth.

Goblygiadau AGCh:

- Darparu cyfarfyddiadau dilys gyda chrefydd a chred.
- Cynnwys gweithgareddau myfyrio strwythuredig bob amser ar ôl profiadau.
- Defnyddio cyfleoedd i chwarael rolau ac efelychu i ganiatáu i fyfyrwyr "gamu i mewn i" fydolwg arall.

Tasgau Enghreifftiol:

- **Ymweliadau Maes:** Ymweld â mosg → paratoi cwestiynau, arsylwi, ac yna ysgrifennu myfyrdodau ar y gymuned a'r addoliad.
- **Efelychu Gŵyl:** Ail-greu Diwali neu Shabbat yn y dosbarth. Mae'r dysgwyr yn trafod symbolaeth yn ddiweddarach.
- **Dilema Chwarae Rôl:** Perfformio sefyllfaoedd moesegol (e.e., materion amgylcheddol) o safbwynt crefyddau gwahanol.
- **Delio ag Arteffactau:** Archwilio arteffactau crefyddol gyda chwestiynau canllaw: "Beth mae hyn yn ei ddatgelu am gred ac arfer?"
- **Cylchoedd Myfyrio:** Mae dysgwyr yn rhannu "rhywbeth syfrdanol, rhywbeth heriol, a rhywbeth cyfarwydd" ar ôl profiadau.

3. Addysgeg Feirniadol

Eglurhad:

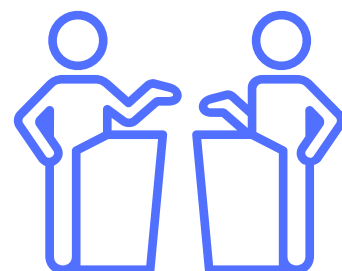
Mae addysgeg feirniadol yn ystyried addysg fel offeryn ar gyfer galluogi a chyfiawnder. Mewn CGM, mae hyn yn golygu symud y tu hwnt i wybodaeth wyneb-yn-wyneb am ddysgeidiaethau crefyddol i archwilio'n feirniadol gynrychiolaeth, pŵer, a materion cymdeithasol. Anogir dysgwyr i ofyn pwy sy'n cael eu clywed, pwy sydd ar goll, a sut mae crefydd yn rhyngweithio â rhyddid ac anghydraddoldeb. Er enghraifft, gall myfyrwyr astudio sut mae'r cyfryngau'n portreadu Islam neu sut mae merched yn cael eu cynrychioli mewn testunau sanctaidd. Mae'r dull hwn yn meithrin dinasyddion beirniadol a all herio rhagfarn ac annhegwch.

Goblygiadau AGCh:

- Addysgwch ddysgwyr i feirniadu ffynonellau am ragfarn a rhagdybiaethau.
- Pwysleisiwch amrywiaeth o fewn crefyddau a heriwch stereoteipiau.
- Cysylltwch Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg yng Nghymru â chyfiawnder cymdeithasol a chynhwysiant.

Tasgau Enghreifftiol:

- **Dadansoddi Cyfryngau:** Cymharwch erthyglau newyddion a chyfraniadau ymarferolwyr am Ramadan. Trafodwch wahaniaethau.
- **Mapio Grym:** Nodwch bwy sydd â awdurdod mewn traddodiad crefyddol a thrafodwch degwch (e.e., rolau rhywedd yn y Catholigiaeth).
- **Dadl:** "A ddylid gwahardd symbolau crefyddol mewn ysgolion?" → archwiliwch oblygiadau cymdeithasol.
- **Beirniadaeth Ffynonellau Trefedigaethol:** Archwiliwch ddisgrifiadau cenhadon o Hindŵaeth; nodwch stereoteipiau.
- **Prosiectau Cyfiawnder Cymdeithasol:** Ymchwiliwch i sut mae cymunedau ffydd yng Nghymru yn ymateb i ddigartrefedd ac aseswch yr effeithiolrwydd.

4. Theori Deallusrwydd Luosog

Eglurhad:

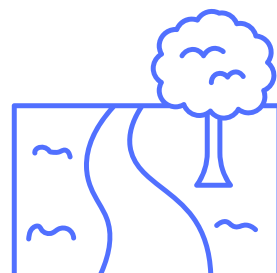
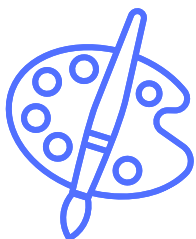
Byddai Howard Gardner wedi awgrymu nad yw deallusrwydd yn un-dimensiwn (er enghraifft, yn hollol resymegol neu'n ieithyddol) ond ei fod yn cynnwys sawl ffurf: ieithyddol, rhesymegol-fathemategol, gweledol-ofodol, cerddorol, corfforol-ginesthetig, rhyngbersonol, mewnbersonol, a naturiol. Mewn CGM yng Nghymru, mae gweithredu'r ddamcaniaeth hon yn golygu cynnig dulliau amrywiol i ddysgwyr archwilio syniadau crefyddol a dangos dealltwriaeth. Ni fydd pob dysgwr yn ymateb i ddadansoddiad ysgrifenedig; efallai y bydd rhai yn rhagori trwy gelf, cerddoriaeth, neu waith cydweithredol. Mae hyn yn helpu i gynnwys pob dysgwr a dwysáu eu hymrwymiad.

Goblygiadau AGCh:

- Defnyddiwch strategaethau dysgu amrywiol (celf, cerddoriaeth, drama, dadl, ysgrifennu).
- Caniatewch i ddysgwyr ddefnyddio sawl dull i fynegi eu dealltwriaeth o gysyniadau crefyddol.
- Gwerthwch greadigrwydd a mynegiant personol ochr yn ochr â meddwl beirniadol.

Tasgau Enghreifftiol:

- **Prosiectau Celf:** Creu poster neu gelfyddyd sy'n dangos ystyr Diwali.
- **Dehongliadau Cerddorol:** Cyfansoddi rap, caneuon, neu alaw am ddameg.
- **Dramâu:** Chwarae rôl mewn stori Jataka Fwdhaidd, yna trafod y foeseg.
- **Taith Natur:** Archwilio ysbrydoliaeth naturiol (e.e., Paganiaeth neu ofal Cristnogol) yn yr awyr agored.
- **Cyflwyniadau Cyfoedion:** Mae pob grŵp yn cyflwyno crefydd gan ddefnyddio "deallusrwydd" gwahanol (drama, celf weledol, dadl).

5. Dysgu Deialogaidd

Eglurhad:

Mae dysgu deialogaidd yn seiliedig ar yr egwyddor bod ystyr yn cael ei greu drwy ddeialog. Mae dysgwyr yn dysgu orau pan maent yn cyfnewid syniadau'n weithredol, yn gwrando, ac yn ymateb i eraill. Mewn CGM, nid dim ond dull dysgu yw deialog, ond mae hefyd yn adlewyrchu cynnwys y pwnc ei hun: mae crefyddau yn sgysiau byw o fewn cymunedau. Mae athrawon yn creu mannau diogel lle mae dysgwyr yn ymarfer gwrando'n barchus, yn gofyn cwestiynau, ac yn archwilio gwahaniaethau.

Goblygiadau AGCh:

- Pwysleisiwch wrando a holi mewn modd parchus.
- Defnyddiwch sgysiau strwythuredig i archwilio safbwyntiau amrywiol.
- Anogwch ddysgwyr i fynegi ansicrwydd a chwilfrydded.

Tasgau Enghreifftiol:

- **Seminarau Socrataidd:** Trafod testun crefyddol (e.e., y Bregeth ar y Mynydd) gyda'r athro fel hwylusydd.
- **Athroniaeth i Blant (AiB):** Dechrau gyda sbardun (llun, stori) a gadael i'r dysgwyr greu cwestiynau ar gyfer trafodaeth.
- **Addysgu Cyfoedion:** Mae dysgwyr yn dysgu gwers fer am agwedd ar grefydd i'w cyd-ddisgyblion.
- **Efelychu Deialog Ryng-Grefyddol:** Mae dysgwyr yn chwarae gwahanol safbwyntiau mewn "panel" dosbarth.
- **Mynegi Ystyr ar lafar / Meddwl ar lafar:** Mae dysgwyr yn dweud eu prosesau meddwl wrth ddehongli stori grefyddol.

6. Ymddygiadiaeth

Eglurhad:

Mae ymddygiadiaeth yn canolbwyntio ar ymddygiadau y gellir eu gweld a sut y gellir eu siapio drwy gryfhau. Er ei bod yn llai ffasiynol mewn addysg fodern, mae'n dal i gael ei defnyddio ymarferol mewn AGrC. Er enghraifft, mae creu disgwyliadau clir, trefnau, a adborth yn helpu i gryfhau ymgysylltiad cadarnhaol a deialog barchus wrth drafod pynciau crefyddol sensitif. Gall gwobrau a sancsiynau lywio ymddygiad, tra bo amcanion dysgu clir yn sicrhau bod myfyrwyr yn gwybod yn union beth sy'n cael ei ddisgwyl.

Goblygiadau AGCh:

- Defnyddiwch ganmolïaeth a gwobrau i gryfhau deialog parchus a chwilfrydedd.
- Gwnewch wrthwynebau dysgu'n eglur ('Erbyn diwedd heddiw, byddwch yn gallu crynhoi dau safbwynt crefyddol ar ôl y farwolaeth').
- Darparwch adborth ar unwaith ar dasgau i adeiladu hyder.

Tasgau Engreifftiol:

- **System Gydabyddiaeth Bositif:** Pwyntiau gwobrwyol am ddangos parch mewn sgysiau neu ddefnyddio geirfa grefyddol yn gywir.
- **Amcanion Dysgu Gweladwy:** Mae dysgwyr yn ticio meini prawf llwyddiant wrth wneud tasg.
- **Holwr Adborth Ar Frys:** Cofio termau allweddol crefyddol yn gyflym gyda marcio ar unwaith.
- **Cytundebau Parch:** Creu rheolau dosbarth ar gyfer sgysiau gyda'i gilydd; cryfhau pan fo dysgwyr yn eu cadw.
- **Adlewyrchiad Gwobrwyo:** Dyfarnu canmolïaeth am adlewyrchiadau meddylgar, wedi'u seilio ar dystiolaeth.

7. Adeiladu Cymdeithasol

Eglurhad:

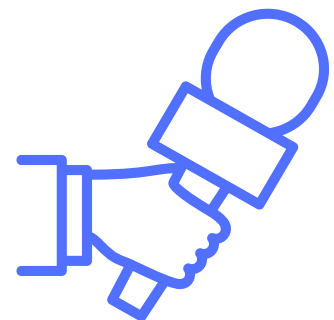
Mae adeiladu cymdeithasol yn seiliedig ar adeiladu trwy bwysleisio dimensiynau cymdeithasol a diwylliannol dysgu. Dadleuodd Vygotsky fod dysgu'n digwydd yn gyntaf yn gymdeithasol (rhwng pobl) ac wedyn yn fewnol (o fewn yr unigolyn). Mewn CGM, mae hyn yn dwyn sylw at bwysigrwydd gwaith grŵp, prosiectau cydweithredol, a archwilio cwestiynau crefyddol yn gyffredin. Nid dim ond gan athrawon y mae dysgwyr yn dysgu, ond hefyd gan gyd-ddysgwyr, lleisiau'r gymuned, a chyd-destunau diwylliannol.

Goblygiadau AGCh:

- Defnyddiwch dasgau cydweithredol sy'n gwerthfawrogi sawl persbectif.
- Cynnwys lleisiau'r gymuned (siaradwyr gwadd, ymwelwyr crefyddol).
- Cynlluniwch ddysgu fel y gall dysgwyr gyflawni mwy gyda chefnogaeth cydymaith/cyflwynwr.

Tasgau Engreifftiol:

- **Prosiectau Cydweithredol:** Mae grwpiau'n ymchwilio ac yn cyflwyno safbwyntiau crefyddau'r byd am foeseg.
- **Cyfweliadau Cyfoedion:** Mae dysgwyr yn cyfweld â'i gilydd am eu gwerthoedd, gan gysylltu â themâu Addysg Grefyddol Cymru (AGC).
- **Poster Grŵp:** Creu arddangosfeydd gweledol sy'n dangos tebygrwyddau a gwahaniaethau rhwng traddodiadau.
- **Cwestiynau ac Atebion gyda Gweithiwr Crefyddol:** Gwahodd gweithredwr crefyddol, yna trafod fel grŵp.
- **Datrys Problemau'n Gydweithredol:** Ymdrin â dilemâu moesegol (e.e., "A ddylai rhyfel byth gael ei gyfiawnhau?") yn gydweithredol.

8. Theori Dysgu Trawsffurfiol

Eglurhad:

Mae dysgu trawsffurfiol yn canolbwyntio ar drawsnewidiadau dwfn mewn persbectif sy'n digwydd pan fydd dysgwyr yn myfyrio'n feirniadol ar eu rhagdybiaethau. Mewn CGM, gall hyn ddigwydd pan fydd dysgwyr yn ymdrin â chredoau anhysbys sy'n herio eu gweledigaeth o'r byd, gan eu hannog i ailystyried syniadau a gymerwyd yn ganiataol o'r blaen. Mae athrawon yn hwyluso'r broses hon drwy annog myfyrio beirniadol, deialog, a chyfleoedd i ddysgwyr archwilio goblygiadau newid eu persbectif.

Goblygiadau AGCh:

- Anog myfyrdod dyfn ar brofiadau a testunau.
- Creu "dilemâu sy'n peri dryswch" (cwestiynau heriol neu astudiaethau achos) sy'n annog ail-werthuso.
- Gwerthfawrogi twf personol a bod yn agored, nid dim ond ag atgofion ffeithiol.

Tasgau Enghreifftiol:

- **Traethodau Myfyrio:** "Sut mae astudio Bwdhaeth wedi newid fy ffordd o feddwl am ddioddefaint?"
- **Grwpiau Myfyrio Beirniadol:** Rhennir sut mae eu safbwyntiau am grefydd a moeseg wedi newid.
- **Cymeriant Persbectif:** Ar ôl astudio diwinyddiaeth ryddhad, myfyrio ar sut y gall crefydd ysbrydoli cyfiawnder.
- **Dilema Anarferol: Cyflwynwch achos moesol (e.e., plant y fyddin).**
Gofynnwch: "Sut byddai gwahanol draddodiadau'n ymateb? Sut ydych chi'n ymateb?"
- **Mapio Hunaniaeth:** Mae dysgwyr yn nodi sut mae eu credoau a'u gwerthoedd wedi esblygu dros y flwyddyn.

9. Dysgu Seiliedig ar Ymholiad

Eglurhad:

Mae dysgu sy'n seiliedig ar ymchwil yn gosod dysgwyr fel holwyr ac ymchwilwyr yn hytrach na dysgwyr goddefol. Mae'n pwysleisio chwilfrydedd, archwilio, a ymchwil. Mewn CGM, caiff dysgwyr eu hannog i ofyn eu cwestiynau mawr eu hunain (e.e., 'Pam mae dioddefaint?'), archwilio ymatebion crefyddol ac anghrefyddol, a chyflwyno canfyddiadau. Mae athrawon yn cefnogi'r ymchwil gyda chyfoeth o adnoddau, ond yn aml caiff y cyfeiriad ei lunio gan gwestiynau'r myfyrwyr.

Goblygiadau AGCh:

- Galluogi myfyrwyr i greu cwestiynau o ysgogiadau (artefactau, testunau, newyddion).
- Darparu strwythur i ymchwil a rhoi mynediad i amrywiaeth o adnoddau.
- Canolbwyntio ar sgiliau crynhoi, dadansoddi, a gwerthuso tystiolaeth.

Tasgau Enghreifftiol:

- **Ymchwil Cwestiwn Mawr:** Mae dysgwyr yn dewis cwestiwn (e.e., "A yw gwyddoniaeth yn gwrthbrofi crefydd?") ac yn ymchwilio i sawl persbectif.
- **Dadl Dosbarth:** Archwilio cwestiynau moesegol (e.e., ewthanasia) o safbwynt crefyddol ac anghrefyddol.
- **Ymholiad Ffynhonnell:** Dadansoddi testunau sanctaidd i gael mewnwelediad i gwestiynau allweddol.
- **Cerdded o gylch Oriel:** Mae myfyrwyr yn postio cwestiynau o amgylch ystafell ac yn troi mewn grwpiau i ymchwilio ac ateb.
- **Prosiectau Annibynnol:** Mae pob dysgwr yn ymchwilio i gwestiwn o ddiddordeb personol ac yn cyflwyno'r canfyddiadau.

10. Ffenomenoleg mewn Astudiaethau Crefyddol

Eglurhad:

Mae'r ffenomenoleg mewn Astudiaethau Crefyddol, a arloeswyd gan Ninian Smart, yn pwysleisio astudio crefydd trwy lygaid ymarferwyr yn hytrach na gorfodi barn allanol. Mae fframwaith Smart o saith dimensiwn (dysg, naratif, defod, profiad, moeseg, cymdeithas, deunydd) yn helpu dysgwyr i werthfawrogi crefydd fel realiti cymhleth a byw. Mae hyn yn osgoi dulliau lleihau ac yn helpu dysgwyr i barchu amrywiaeth trwy ymgysylltu â chrefydd fel rhywbeth amlweddol.

Goblygiadau AGCh:

- Astudiwch grefydd trwy sawl dimensiwn, nid dim ond credoau.
- Canolbwyntiwch ar empathi a dealltwriaeth o fewn y traddodiad.
- Osgoi stereoteipio trwy ddangos amrywiaeth mynegiant.

Tasgau Enghreifftiol:

- Cylchgronau Dimensiwn:** Cofnodi sylwadau ar ddysg, defod, a moeseg ar ôl astudio traddodiad.
- Dadansoddiad Cymharol:** Cymharu Cristnogaeth a Bwdhaeth gan ddefnyddio dimensiynau Smart.
- Llythyr Profiad:** Ar ôl ymweld â gwasanaeth, ysgrifennwch lythyr yn myfyrio ar sut oedd teimlad y profiad.
- Astudiaethau Maes:** Ymweld â lleoedd addoli a myfyrio gan ddefnyddio fframwaith dimensiynau.
- Prosiect Naratifau:** Casglu straeon ffydd personol a'u dadansoddi drwy fodel Smart.

11. Addysg Grefyddol Profiadol

Eglurhad:

Mae Addysg Grefyddol Profiadol (AGP) yn estyn dysgu profiadol drwy roi'r dysgwyr yn uniongyrchol ganolog i brofiad byw crefydd ar lefelau deallusol, emosiynol, cymdeithasol, ac ysbrydol. Yn hytrach na gwyllo o'r tu allan, mae dysgwyr yn cymryd rhan yn uniongyrchol mewn arferion, cymunedau, a gweithgareddau myfyrio. Mae'r dull hwn yn eu helpu i ddeall crefydd nid fel set o gredoau yn unig, ond fel rhywbeth sydd wedi'i ymgorffori mewn bywyd bob dydd ac mewn hunaniaeth. Mae'n meithrin empathi, parch, a thwf personol.

Goblygiadau AGCh:

- Defnyddio profiadau ymgolli i ddod â chrefydd yn fyw.
- Hwyluso myfyrio ar sut mae profiadau'n siapia dealltwriaeth.
- Annog dysgwyr i weld crefydd fel ffenomen byw a chysylltiol.

Tasgau Enghreifftiol:

- **Defodau Cydweithredol:** Cymerwch ran mewn gwasanaeth (neu wyllo) a myfyrio arno yn ddiweddarach.
- **Prosiectau Gwasanaeth:** Gwirfoddoli mewn banciau bwyd, gan gysylltu â gwerthoedd crefyddol o garedigrwydd.
- **Sgyrsiau Rhyng-grefyddol:** Ymweld â lleoedd amrywiol o addoli a chymryd rhan mewn sggyrsiau strwythuredig.
- **Penderfyniadau Moesegol Efelychiol:** Chwarae rôl dilemâu a wynebir gan grwpiau crefyddol.
- **Dysgu Awyr Agored:** Cerdded mewn natur neu ymarferion myfyrio sy'n gysylltiedig â thraddodiadau ysbrydol.

Casgliad

Mae pob un o'r dulliau addysgegol hyn yn cynnig safbwynt gwahanol ar addysgu CGM, ond gyda'i gilydd, maent yn creu fframwaith gydlynol a phwrpasol. Trwy sicrhau bod pob dysgwr yn cael eu cefnogi i wneud cynnydd ystyrlon, gall athrawon feithrin parch at amrywiaeth a galluogi pob dysgwr i ymgysylltu â syniadau crefyddol ac athronyddol cymhleth ar lefel briodol. Mae hyrwyddo datblygiad sgiliau llythrennedd crefyddol dysgwyr yn eu galluogi i ymarfer prif gymwyseddau fel crynhoi, dadansoddi, myfyrio ac arfarnu — sgiliau sy'n eu paratoi nid yn unig ar gyfer CGM ond ar gyfer dysgu ehangach a bywyd fel dinasyddion moesegol a gwybodus. Mae darparu cefnogaeth trwy wybodaeth arbenigol, sgiliau ymarferol a phrofiad byw mewn CGM yn sicrhau bod yr addysgu yn gynhwysol ac yn ymgysylltiol, gan roi hyder i ddysgwyr archwilio gwahanol safbwyntiau'n feirniadol ac yn dosturiol.

Gyda'i gilydd, mae'r dulliau hyn yn annog twf personol ac ymgysylltiad beirniadol, gan helpu dysgwyr i ffurfio eu safbwyntiau eu hunain sydd wedi'u seilio'n gadarn. Y canlyniad yw cwricwlwm CGM sy'n gynhwysol, yn ymgysylltiol ac yn drawsnewidiol — yn paratoi pobl ifanc i gyfrannu'n ystyrlon ac yn barchus i gymdeithas amrywiol a lluosog.